

نظر آیت‌الله العظمی نوری همدانی:

در روزهای اخیر مکرر عرض شد که روزه یکی از اعمال واجبی است که برای افرادی که شرایط دارند، واجب است، مگر اینکه در سفر و یا بیمار باشد و یا اینکه در وضعیتی باشد که اگر روزه بگیرد خوف آن را داشته باشد که بیمار شود و یا بیماریش تشدید گردد.

به نظر اینجانب ملاک خوف از بیماری یا تشدید بیماری است و خوف باید منشأ عقلایی داشته باشد یا پزشک متعهد و متدین تشخیص دهد و در چنین شرایطی وجوب روزه برداشته خواهد شد و اگر بگیرد عمل حرام انجام داده است.

همانطور که اگر سالم باشد و خوف ضرر و بیماری نداشته باشد واجب است بگیرد و ترک آن کفاره دارد و اگر کسی هم به هر عنوان نمی‌تواند روزه بگیرد حق روزه‌خواری را در جامعه ندارد و حفظ حرمت ماه مبارک رمضان ضروری است.

نظر آیت‌الله العظمی صافی گلپایگانی:

به طور کلی روزه برای هر مسلمانی در ماه مبارک رمضان واجب است و افطار بدون عذر شرعی علاوه بر قضا، کفاره عمد دارد. بلی، اگر کسی خوف عقلایی ضرر ابتلاء به بیماری یا تشدید آن داشته باشد افطار نماید و قضا آن را بجا آورد. والله العالم. موفق باشید.

نظر آیت‌الله العظمی علوی گرگانی:

روزه از تکالیف واجب الهی است که به راحتی از عهده مکلف ساقط نمی‌شود لذا نمی‌توان به صرف احتمال ضرر آن را ساقط دانست ولی اگر فردی با نظر پزشکان متخصص ظن قوی عقلایی می‌دهد که روزه باعث تشدید بیماری و یا مبتلا شدن به این بیماری می‌شود می‌تواند روزه نگیرد و بعداً باید قضای آن را به جا آورد و نباید این موضوع بهانه‌ای برای فرار از روزه گرفتن باشد.

نظر آیت‌الله العظمی مکارم شیرازی:

انسان نمی‌تواند به این دلیل، روزه را بخورد و باید در ماه رمضان روزه بگیرد، البته می‌تواند در فاصله افطار تا سحر از غذاهای مقوی استفاده کند تا از ضعف شدید بدن در طول روز جلوگیری نماید. اما کسی که می‌داند روزه برای او ضرر دارد باید روزه را ترک کند و اگر روزه بگیرد صحیح نیست، همچنین اگر یقین ندارد اما احتمال قابل توجهی می‌دهد که روزه برای او ضرر دارد، خواه این احتمال از تجربه شخصی حاصل شده باشد یا از گفته طبیب.

نظر آیت الله شبیری زنجانی:

اگر بنا به گفته پزشکان متخصص، روزه گرفتن برای فردی، احتمال ابتلای او به این بیماری و آسیب دیدن وی را افزایش دهد، نباید روزه بگیرد و این مسأله در رساله عملیه هم آمده است. البته نباید مرتکب تظاهر به روزه خواری شده و به ماه مبارک بی احترامی کند. همچنین اگر با تغییر شرایط؛ مثلاً با ماندن در منزل،

تحرك کمتر، رعایت نکات بهداشتی و مصرف غذاها و نوشیدنی های تقویتی، بتواند احتمال متعارف ضرر را دفع کند و ایجاد چنین شرایطی موجب مشقت شدید نشود، باید چنین کند و روزه بگیرد.

نظر آیت‌الله العظمی وحید خراسانی:

کسی که می‌داند روزه برای او ضرر ندارد اگرچه پزشک بگوید ضرر دارد، باید روزه بگیرد و کسی که یقین یا گمان به ضرر مورد اعتنا یا ترس آن را که منشأ عقلایی [علت بجایی] داشته باشد دارد اگر چه پزشک بگوید ضرر ندارد نباید روزه بگیرد و اگر هم روزه بگیرد صحیح نیست مگر اینکه روزه برای او ضرر نداشته و قصد قربت کرده باشد که در این صورت روزه‌اش صحیح است.

انسان احتمال بدهد که روزه برایش ضرر قابل اعتنا دارد و از آن احتمال ترس برای او پیدا شود چنانچه احتمال او عقلایی باشد [احتمال بجا] نباید روزه بگیرد و اگر روزه بگیرد باطل است مگر در صورتی که ضرر نداشته و قصد قربت کرده باشد.

مدرسه علمیه الزهراء سلام الله عليها شهرستان شاهین‌دژ

الحمدلله دوباره درهای آسمان به روی ما بندگان باز شد و به میهمانی خداوند رحمان و رحیم دعوت شدیم.

❁ حلول ماه پر خیر و برکت رمضان مبارک ❁

معاونت پژوهشی مدرسه علمیه الزهراء سلام الله عليها شهرستان

شاهین‌دژ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

خطبه‌های امام خاتمه‌ای (منظله الهی) در اولین جمعه ماه رمضان

پروردگارا! با همه وجود و با همه حواس و احساسات و مشاعر خود، تو را سپاس می‌گوییم که به ما فرصت عنایت کردی تا یک ماه رمضان دیگر را درک کنیم و یک بار دیگر در مهمانسرای الهی و معنوی مبارک تو وارد شویم. اگر این فضل و لطف بزرگ الهی با این توفیق همراه شود که بتوانیم این بار از ضیافت الهی حقیقتاً استفاده کنیم و بر سر سفره انعام و احسان الهی بهره‌مند شویم، چنانچه تا آخر عمر یکسره شکر این نعمت را بگزاریم، شکر لازم و حقیقی را نگزارده‌ایم. به شما برادران عزیز و خواهران گرامی و نمازگزاران، ورود در ساحت این میهمانسرای الهی را تبریک عرض می‌کنم.

۱۳۷۸/۱۰/۱۲

نظر مراجع تقلید درباره روزه ماه رمضان در ایام شیوع کرونا

متن پاسخ تعدادی از مراجع عظام تقلید در خصوص شرایط و احکام روزه‌داری ماه رمضان امسال که با شیوع ویروس منحوس کرونا همزمان شده، به این شرح است:

نظر آیت الله العظمی خاتمه‌ای:

روزه به عنوان یک تکلیف الهی در حقیقت نعمت خاص خداوند بر بندگان است و از پایه‌های تکامل و اعتلا روحی انسان به‌شمار می‌رود و بر امت‌های پیشین نیز واجب بوده است. از آثار روزه پدید آمدن حالت معنوی و صفای باطن، تقوای فردی و اجتماعی، تقویت اراده و روحیه‌ی مقاومت در برابر سختی‌هاست و نقش آن در سلامت جسم انسان نیز روشن است و خداوند اجر عظیمی برای روزه‌داران قرار داده است.

روزه از ضروریات دین و ارکان شریعت اسلام است و ترک روزه‌ی ماه مبارک رمضان جایز نیست مگر آنکه فرد، گمان عقلایی پیدا کند که روزه گرفتن موجب:

۱ - ایجاد بیماری ۲ - و یا تشدید بیماری

۳ - و یا افزایش طول بیماری و تأخیر در سلامتی می‌شود.

در این موارد روزه ساقط ولی قضای آن لازم است. بدیهی است در صورتی که این اطمینان از گفته پزشک متخصص و متدین نیز به دست آید، کفایت می‌کند. بنابراین اگر فردی نسبت به امور یادشده خوف و نگرانی داشته و این خوف منشأ عقلایی داشته باشد، روزه ساقط ولی قضای آن لازم است.

نظر آیت الله العظمی سبحانی:

با تشکر از توجه آقایان به این مسئله، فعلاً نمی‌توان تصمیم قطعی گرفت تا وضع در آینده روشن‌تر شود، احیاناً ممکن است برخی بخواهند این موضوع را بهانه‌ای برای روزه خواری قرار دهند.

نظر آیت الله العظمی سیستانی:

وجوب روزه ماه مبارک رمضان یک تکلیف فردی است و هرکس که شرایط وجوب آن را داشته باشد باید فارغ از اینکه برای دیگران واجب باشد یا خیر، روزه بگیرد و اگر فرد مسلمان بیم آن داشته باشد که روزه گرفتن ولو با اتخاذ همه تدابیر احتیاطی، باعث ابتلاش به کرونا می‌شود، وجوب هر روزی که می‌ترسد در صورت روزه گرفتن به این بیماری مبتلا می‌شود، از او ساقط می‌گردد.

اما اگر بتواند درجه احتمال ابتلاء به بیماری را کم کند تا آنجا که از نظر عقلاً دیگر احتمال ابتلاء مورد اعتنا نباشد - ولو از طریق ماندن در خانه و عدم اختلاط نزدیک با دیگران، استفاده از ماسک و دستکش‌های پزشکی و رعایت موارد ضد عفونی مکرر و نظیر آن - و موجب مشقت شدید و غیرقابل تحملی نیز نباشد، وجوب روزه از او ساقط نمی‌شود.

اما درباره آنچه گفته شد که پزشکان نوشیدن مکرر آب را در فاصله زمانی نزدیک به هم جهت جلوگیری از کمبود آب بدن و خشکی حلق توصیه می‌کنند - به این دلیل که احتمال ابتلا به ویروس کرونا را مرتفع می‌کند - این امر مانع وجوب روزه نمی‌شود، غیر از کسانی که به آن رسیده باشند و در صورت روزه گرفتن، ترس ابتلا به بیماری وجود داشته باشد و هیچ راهی برای کاهش احتمال آن هم وجود نداشته باشد - ولو با ماندن در منزل و اتخاذ سایر راههای احتیاطی پیشرفته - اما افراد دیگر غیر از چنین فردی باید روزه بگیرند.

البته چه بسا بتوان با مصرف سبزیجات و میوه‌های سرشار از آب پیش از سحر، کمبود آب بدن ناشی از روزه داری را جبران کرد همچنان که می‌توان با جویدن آدامس بدون قند، جلوی خشکی حلق را گرفت- البته به شرطی که ذرات آن در دهان جدا نشده، وارد حلق نشود- بنابراین جویدن آدامس باعث افزایش ترشح بزاق دهان می‌شود و مانعی از آن در صورت روزه داری وجود ندارد.

بنابراین کسانی که می‌توانند کار خود را در ماه رمضان رها کرده و در منزل باقی بمانند و از ابتلاء به بیماری مذکور در امان باشند، وجوب روزه از آنان ساقط نمی‌شود اما افرادی که نمی‌توانند کار خود را رها کنند- بنا به هر دلیلی- و از ابتلاء به ویروس در صورت ترک نوشیدن آب در بازه‌های زمانی در روز بیم دارند و نمی‌توانند اقدامات دیگر برای در امان ماندن از ابتلاء به کرونا را اتخاذ کنند، روزه بر آنان واجب نیست، هر چند مجاز به روزه‌خواری در ملاً عام هم نیستند.

روشن است که روزه ماه رمضان از مهم‌ترین فریضه‌های شرعی است و تنها در صورت وجود عذر واقعی، ترک روزه جایز است و هر فردی نسبت به وضعیت خود آگاه‌تر است که آیا عذر واقعی برای ترک روزه دارد یا خیر.